

نوشتن انشا

● مینا پالیزدار

آموزگار دبستان شاهد حضرت مریم، منطقه‌ی یک تهران

اشاره

نیاز ما به نوشتن انکارناپذیر است. از دورترین ایام همواره بشر کوشیده است از نوشتن برای ثبت خاطرات و تجربیات، برقراری ارتباط با دیگران و در هنری‌ترین شکل آن، تلاش برای آفرینش یک اثر ادبی بهره جوید. ما می‌نویسیم تا بر فواصل زمانی و جغرافیایی غلبه کنیم. نوشتن راهی است برای بیان افکار، احساسات و باورهایمان و برقراری ارتباط با دیگران. می‌نویسیم تا بر ابعاد مشکلاتمان واقف شویم و بر حل آن‌ها قادر باشیم. می‌نویسیم تا ارزش‌ها و اعتقاداتمان را بسط دهیم و ایده‌های جدیدمان را بیرورنهیم و در تحویل آن به اجتماع نقش داشته باشیم. از طریق نوشتن است که می‌آموزیم، آموزش می‌دهیم، به مطالبات کاری و اجتماعی خود دست می‌یابیم.

در نهایت، می‌نویسیم تا خلق کنیم، جاودانه شویم و به آرامش و رضایت خاطر دست یابیم. امروزه با گسترش فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌های جمعی (رایانه و اینترنت) نوشتن و جایگاه و ضرورت آن پررنگ‌تر شده است و هنوز به‌عنوان اصلی‌ترین روش برقراری ارتباط به کار می‌رود.

درس انشا

در نظام آموزشی اغلب کشورها درس انشا ساعتی مستقل را به خود اختصاص داده است.

موفقیت دانش‌آموزان علاوه بر میزان دانش و آموخته‌ها، وابسته به میزان توانایی آنان در نوشتن است. کسانی نمره‌ی بهتری دریافت می‌کنند که در نوشتن افکار و آموخته‌هایشان موفق‌تر هستند.

تمامی مراحل تحصیل به درک و استفاده از زبان وابسته است. به کمک خوب نوشتن می‌توان پیشرفت کرد و از همه مهم‌تر، دیگران شخصیت فرد را از روی نوشته‌هایش می‌شناسند.

تخصصی خاص نیاز ندارد و این امکان مهیا می‌شود که خانه و مدرسه در تعاملی زنده و پویا قرار گیرند و تصمیمات لازم و به موقعی را برای رشد و تعالی دانش‌آموز اتخاذ کنند. هم‌زمان با طرح تحول بنیادین و تولیدات فراوان، این ایده به ذهنم می‌رسید که ارتباط با والدین دانش‌آموزانم از جمله دعوت آن‌ها به شرکت در آموزش خانواده، اطلاع‌رسانی در مورد زمان آزمون‌ها، اعلام نتایج، مناسبت‌ها و... را از طریق پیامک انجام دهم. لذا با گذشت و گذاری در دنیای پهنای اینترنت با نمایندگان فروش این خدمات برخورد کردم اما نکته‌ی مهم این بود که برای راه‌اندازی این سیستم در کلاس می‌بایست هزینه‌ی نسبتاً زیادی بپردازم. درست است که بسیاری از مدارس هم‌اکنون از این امکان بهره می‌برند اما استفاده از آن از جانب یک معلم برای والدین دانش‌آموزان مقرون به‌صرفه نیست. به هر حال، از آنجا که از قدیم گفته‌اند: «جوینده یابنده است»، سرانجام توانستم با صرف هزینه‌ای در حد شارژ یک تلفن اعتباری این سامانه‌ی ارسال را دریافت کنم و والدین را به صورت برخط (آنلاین) و بنا به ضرورت از جزئیات فعالیت‌های آموزشی و پرورشی فرزندانمان آگاه کنم.

وب‌نوشت‌ها و وبگاه‌ها:

بستر دیگری که می‌تواند باتوجه به تغییرات بنیادین آموزش و پرورش مورد توجه قرار گیرد، وب‌نوشت‌ها و وبگاه‌ها هستند. باتوجه به گسترش روزافزون ارتباطات این مجرای ارتباطی هم می‌تواند بسیار کارآمد و مفید باشد. از آنجا که حتی در بسیاری از مناطق صعب‌العبور اینترنت رایج است و حتی با یک دستگاه گوشی تلفن هم می‌توان وارد دنیای مجازی شد، هر معلمی می‌تواند با صرف کمی وقت و ابتکار وب‌نوشتی تهیه و در آن صفحاتی را برای دانش‌آموزانش تعریف کند و برای هر صفحه رمزی قرار دهد تا والدین بتوانند در هر موقع از شبانه‌روز به راحتی از آخرین تغییرات آموزشی و پرورشی فرزندان در محیط مدرسه آگاهی یابند. در پایان، ذکر این نکته لازم است که هدف کلیه‌ی فعالیت‌های آموزشی و پرورشی این است که یادگیری صورت گیرد و تمامی این ابزارها در اختیار ما هستند تا بتوانیم گام به گام و حتی جلوتر از فرزندانمان در عصر انفجار اطلاعات قدم برداریم و از انحرافات و استفاده‌ی نادرست از این فناوری بکاهیم که از قدیم گفته‌اند: «پیش‌گیری بهتر از درمان است».

انشا به معنی ایجاد کردن، پرورش دادن، ابداع و خلق کردن است

فن نگارش سه شاخه را دربرمی گیرد که عبارت اند از:

۱. نگارش ادبی یا خلاق شامل شعر، داستان، قطعه‌های ادبی و...
 ۲. نگارش اخباری: اطلاعات در قالب نامه، گزارش، متن.
 ۳. نگارش استدلالی: سعی می‌کند مخاطب را به انجام دادن کاری یا باور اعتقادی متقاعد نماید. (مقاله، تحقیق)
- نوشتن امری صرفاً ذوقی نیست بلکه یک فن و مهارت است؛ مهارتی که مانند سایر علوم و فنون می‌توان آن را تدریس کرد. درس انشا در کنار پرورش خلاقیت دانش‌آموزان باید نوشتن را به‌عنوان ابزار کاربردی در روند یادگیری و تفکر به دانش‌آموزان بیاموزد. دانش‌آموزان ما باید قادر باشند مهارت‌هایی مانند روش تحقیق، نقد و تحلیل، فرضیه‌سازی، یادداشت‌برداری، خلاصه‌نویسی، تعبیر و تفسیر و نقشه‌ی ذهنی را در کلاس انشا بیاموزند. به این ترتیب، درس انشا پایه‌ای برای یادگیری و پیشرفت در سایر دروس خواهد بود. معلمان می‌توانند به‌راحتی نقشه‌ی ذهنی را آموزش دهند و دانش‌آموزان را به استفاده از آن تشویق کنند. نوشتن برقراری ارتباط و انتقال اطلاعات و عقاید است. نوشتن ابزاری برای به‌خاطر سپردن و مشاهده‌ی دقیق است، ابزاری است برای فکر کردن.
- انشا مرحله‌ی نگارش فعال (خلاق) است که خود هدف غایی آموزش مهارت نوشتن می‌باشد. رونویسی، کلمه‌سازی، جمله‌سازی و املا در واقع مقدماتی هستند که دانش‌آموزان را آماده‌ی نگارش خلاق می‌کنند و در برنامه‌ی آموزش دبستانی امکان نوشتن فعال و از جمله نوشتن توصیفی، واقعه‌نگاری و خاطره‌نویسی را فراهم می‌آورند.

نقشه‌ی ذهنی

یکی از موفق‌ترین تکنیک‌ها برای غنی و پربار کردن نوشتن، نقشه‌ی ذهنی است. این روش می‌تواند هر جنبه‌ای از انشانویسی را تغییر دهد و دانش‌آموزان ناموفق در امر انشانویسی می‌توانند از این روش جدید بهره‌مند شوند.

در این تکنیک یک تکلیف را به تکالیف کوچک‌تر، قابل کنترل‌تر و سلسله‌ای از مراحل تقسیم می‌کند.

نقشه‌ی ذهنی ارائه‌ی عمل یادگیری از طریق چند حسی است و در آن شخص با استفاده از چندین نقطه‌ی مغز، مطالب را طی مراحل زیر به هم ربط می‌دهد و پردازش می‌کند.

مرحله‌ی ۱. تجزیه و تحلیل عنوان انشا؛ موضوع را در وسط می‌نویسیم و دایره‌ای دور آن رسم می‌کنیم.

مرحله‌ی ۲. بارش مغزی؛ در دایره خطوطی می‌کشیم و روی هر کدام ایده‌ها را می‌نویسیم. عنوان باید خیلی کوتاه باشد و در این مرحله ذهن آزادانه فعالیت کند.

مرحله‌ی ۳. انتخاب یا رد کردن؛ با ماژیک موضوعات مرتبط را شماره‌گذاری می‌کنیم.

مرحله‌ی ۴. ساختاربندی؛ عنوان مقاله را در وسط قرار می‌دهیم و تصمیم می‌گیریم چه می‌خواهیم بکنیم. ۱. مشخص کنید سؤال چه عنوان‌هایی را دربرمی‌گیرد. برای هر عنوان شاخه‌ای رسم کنید. ۲. برای هر عنوان شواهد و دلایل موافق و مخالف مطرح کنید. ۳. کادری در بالای صفحه به‌عنوان مقدمه و در پایین به‌عنوان نتیجه قرار دهید. در این چارچوب الگوی انشا به‌راحتی قابل دیدن است.

مرحله‌ی ۵. با این نقشه‌ی ذهنی به‌راحتی می‌توان شروع به نوشتن کرد.

مرحله‌ی ۶. بررسی و کنترل نوشته؛ مطلب را با صدای بلند بخوانید و ناهماهنگی و عدم تناسب میان جمله‌ها و علامت‌گذاری‌ها را کنترل کنید.

فواید نقشه‌ی ذهنی:

۱. فرد را وادار به تفکر می‌کند و انشانویسی آسان می‌شود.
۲. عنوان انشا در وسط قرار دارد و شما گیج و سردرگم نمی‌شوید.
۳. برای تنظیم بندها مناسب است.
۴. شما را از تکرار افکار تان باز می‌دارد.
۵. تصور و تجسم کردن کل انشا را آسان‌تر می‌کند.
۶. باعث می‌شود کلیدواژه‌های مناسبی را انتخاب کنید.
۷. میان مطالب ارتباط برقرار کنید.
۸. باعث می‌شود به بررسی و جست‌وجو در افکار تان علاقه‌مند شوید.

نقشه‌ی ذهنی کمک می‌کند موضوع انشا و با هر درسی را فراموش نکنیم و از موضوع دور نشویم. همچنین، در موقع نوشتن موضوع را دسته‌بندی کنیم و دچار سردرگمی نشویم.

از تکرار کلمات و جمله‌ها جلوگیری و واژه‌های مناسب در ذهن انتخاب می‌شود. دانش‌آموزی که از نقشه‌ی ذهنی استفاده کرده است، از انشای خود لذت می‌برد و از این پیشرفت خوشحال است. همین امر سبب ایجاد انگیزه برای نوشتن هر موضوعی می‌شود.

اجرای نقشه‌ی ذهنی نه تنها در انشانویسی بلکه در مطالعه‌ی کلیه‌ی دروس تأثیر مثبت دارد؛ زیرا دانش‌آموز با دسته‌بندی مناسب می‌تواند مطالب را بهتر به ذهن بسپارد و تفاوت‌ها و شباهت‌ها را درک و مباحث را با هم مقایسه کند. نظمی که در این روش وجود دارد، او را از پراکندگی فکری دور می‌دارد و یادگیری منظم و دسته‌بندی شده را به وی آموزش می‌دهد.